

Autonomie van de leerling. Deel 2.

In het vorige artikel heb ik uitgelegd, dat het belangrijk is om kinderen deelgenoot te maken van de doelen, die er bereikt dienen te worden. Als kinderen weet hebben van wat er van hun verwacht wordt, motiveert het de kinderen ook om een bewuste keuze te kunnen maken met betrekking tot hun werk.

Tevens geeft het ook aan de begeleiders, leerkrachten een overzicht van de gemaakte werkjes en activiteiten. Verder geeft het aanknopingspunten om met een leerling het werk te bespreken, te evalueren en vooruit te plannen.

Een belangrijk onderdeel van de te volgen ontwikkeling wordt het portfolio. In een portfolio legt de leerling zijn/ haar ontwikkelingen vast. Dit kan op papier, digitaal, in de vorm van spreekbeurten, PowerPoint presentaties etc.

Toch moeten we de toetsen niet vergeten. Het is belangrijk om zo nu en dan een bepaling te maken van het niveau van de leerling. Er zijn voldoende onafhankelijke toetsen (Cotan goedgekeurd) die hiervoor in aanmerking komen. (Eduforce - CITO) Het portfolio legt de individuele ontwikkelingslijn vast en met onafhankelijke toetsen wordt de individuele ontwikkelingslijn afgezet tegen een landelijke normering. Beide gegevens zijn belangrijk om de leerling in zijn leerproces aan te sturen.

Met betrekking tot de basisvakken rekenen en spelling heb ik in het vorige artikel al een aantal aanknopingspunten gegeven om de leerling meer gerichte autonomie over zijn/ haar leerproces te geven.

Ten aanzien van de zaakvakken kan dit ook. Voorbeeld: Het vak geschiedenis (wordt nu Tijd genoemd) wordt in 10 belangrijke periodes ingedeeld.

Kerdoelen bij het vak: TIJD.

1. De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van de volgende tijdvakken:

- *jagers en boeren;*
- *Grieken en Romeinen;*
- *monniken en ridders;*
- *steden en staten;*
- *ontdekkers en hervormers;*
- *regenten en vorsten;*
- *pruiken en revoluties;*
- *burgers en stoommachines;*
- *wereldoorlogen en holocaust;*
- *televisie en computer.*

2. De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

3. De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen, zoals aanwezig in ons cultureel erfgoed, en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.

Als er in de map van de leerling een tabblad per tijdperiode gemaakt wordt, dan kan de leerling zijn/ haar werkjes, die met de betreffende periode te maken hebben, beter structureren. De leerling verzamelt zo steeds meer gegevens over de verschillende periodes. Onderdelen, die mager gevuld zijn, kunnen in een leergesprek naar voren komen om te ontdekken waarom de leerling over deze periode nog weinig weet.

Deze structuur kan al vanaf groep 3 en 4 opgezet worden.

Het wordt natuurlijk heel lastig om alle werkjes, projecten te bewaren. Daarom is het goed dat de kinderen leren om met een mindmap te werken en sleutelwoorden opschrijven. De leerkracht/ begeleider kan een datum noteren achter het sleutelwoord, als de leerling zich een onderdeel eigen heeft gemaakt binnen een periode.

Deze structuur is ook uit te werken voor de andere zaakvakken. Ook als er geïntegreerde methoden worden gebruikt. De kerndoelen kunnen dan een eerste aanzet geven om tussendoelen te formuleren voor de kinderen.

Natuurlijk moeten de kinderen niet meteen overvoerd worden met allerlei tussendoelen. Verdeel het jaar in periodes; elke periode heeft zijn eigen tussendoelen en voer deze langzaam in. Als een leerling nog niet toe is aan nieuwe tussendoelen, zegt het ook iets over de ontwikkeling van de leerling en kan de begeleiding daarop afgestemd worden, net zoals een leerling er vlot door de leerstof heen gaat.

Hoe meer kinderen actief betrokken worden bij het eigen leerproces, de te behalen leerdoelen en daar zicht op krijgen, hoe beter de motivatie om met werkjes aan de slag te gaan en er een betere, doelgerichte keuze gemaakt kan worden door de leerling. De leerling moet wel erop gewezen worden, dat één keer een werkje maken nog niet zal leiden tot beheersing. Er zullen duidelijke afspraken gemaakt moeten worden over het beheersingsniveau van de verschillende tussendoelen.

Ook hier blijft de voornaamste regel van kracht: Onbekend maakt onbemind.

Het is aan de leerkracht/ begeleider de taak om kinderen in aanraking te brengen met de verschillende mogelijkheden om deze doelen te halen en het leerproces aan te sturen.

Instructie blijft nodig, ondanks alle autonomie. Het hangt van het niveau van de leerling af hoeveel tijd en hoeveel instructie er nodig is.

Eisen aan de materialen:

- het moet de kinderen aanspreken/ motiveren.
- voldoende uitdaging (moeilijkheidsgraad) in zich hebben.
- doelen dienen duidelijk te zijn voor de kinderen:
 - o bij welk vakgebied hoort dit onderdeel?
 - o is het werk voor instructie?

- is het werk om in te oefenen / vaardigheden op te doen?
- is het werk om te toetsen?

Gebruik symbolen hiervoor.

Niet alles hoeft uit de methode te komen; er zijn ook andere bronnen, die als leerstof kunnen dienen. Filmpjes om inzicht te verwerven; spelletjes om te oefenen.

Gaan voor de uitdaging.

Natuurlijk is het van belang als het gehele team deze uitdaging aan gaat. Toch is het mogelijk om alvast in je eigen klas met je eigen leerlingen een voorzichtige start te maken. Je ervaringen kun je inbrengen in een bouwvergadering of teamvergadering. Soms zijn er voorlopers nodig om de rest van het team enthousiast te krijgen om de eigen werkwijze opnieuw te bekijken en te evalueren.

Met het oog op de vernieuwingen en veranderingen in de wetgeving is een heroriëntering op de didactiek van het onderwijsleerproces belangrijk.

Als er steeds meer zorgleerlingen binnen het reguliere onderwijs blijven, vraagt dat om een verandering van instructietijd en begeleidend handelen van de leerkracht, maar ook van de leerlingen. Zelfverantwoordelijk leren is het uiteindelijke doel, daar gaat zelfstandig leren aan vooraf en we moeten niet blijven steken bij "zelfstandig een werkje" doen.

Droom over grootse mogelijkheden, dan komt de realisatie ervan ook.

Succes.

Lucy Stoffele.